

**НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
NATIONAL AVIATION UNIVERSITY**

**ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
UNIVERSITY OF RZESZOW**

**ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ:
СВІТОВИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД
ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

**INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES:
WORLD AND DOMESTIC EXPERIENCE
OF US IN THE SYSTEM
OF CONTINUING EDUCATION**

COLLECTIVE MONOGRAPH

**КИЇВ – ЖЕШУВ 2022
KYIV – RZESZOW 2022**

Національний авіаційний університет
National Aviation University

Жешувський університет
University of Rzeszow

**ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ:
СВІТОВИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ В
СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

Колективна монографія

**INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES: WORLD
AND DOMESTIC EXPERIENCE OF US IN THE SYSTEM OF
CONTINUING EDUCATION**
Collective Monograph

Київ – Жешув 2022
Kyiv – Rzeszow 2022

*Рекомендовано до друку вченою радою Національного авіаційного університету
(протокол № 4 від 22 червня 2022 року)*

*Recommended for printing by the Academic Council of the National Aviation University (Minutes № 4 from
22 June 2022)*

Рецензенти:

Кочубей Тетяна Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Гриджук Окана Євгенівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії, соціології та культурології, Львівський національний лісотехнічний університет України

Ткаченко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи і міжнародних зв'язків, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

I-665 Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти: монографія / відповідальні редактори Барановська Л.В. (Київ, Україна), Морська Л.І. (Жешув, Республіка Польща). Біла Церква : ТОВ«Білоцерківдрук». 2022. – 341 с.

ISBN 978-617-8219-05-5

У монографії запропоновані матеріали, які висвітлюють досвід вітчизняних і закордонних учених з використання інноваційних освітніх технологій у системі неперервної освіти. Авторами обґрунтовано історичні, теоретичні та методичні засади запровадження інновацій у підготовці фахівців різних освітніх рівнів. Приділена увага аналізу, уточненню дефініцій ключових понять із зазначеної проблеми, введенню нових інноваційно-освітніх, інноваційно-технологічних термінів до наукового обігу. Запропоновано досвід використання інноваційних освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів, фахівців цивільної авіації, військових льотчиків, інженерів, працівників соціономічної сфери. Читача можуть зацікавити наукові положення, практичні і методичні рекомендації учених стосовно розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти, формування в них цифрової компетентності, академічної та мовленнєвої культури дослідника, фахівця; створення індивідуальної освітньої траєкторії в умовах освітньо-інформаційногосередовища закладу вищої освіти. Видання адресоване здобувачам наукових ступенів з педагогіки вищої школи, порівняльної педагогіки; педагогічним і науково-педагогічним працівникам, які забезпечують викладання навчальних курсів з педагогіки вищої школи, з інноваційних освітніх технологій у закладах неперервної освіти.

УДК 378: 001.895 (02)

Відповідальні редактори:

Барановська Л.В. – доктор педагогічних наук, професор, НАУ, м. Київ, Україна

Морська Л.І. - доктор педагогічних наук, професор, Жешувський університет, м. Жешув, Республіка Польща

Редакційна колегія:

Лузік Ельвіра Василівна – доктор педагогічних наук, професор, НАУ **Семиченко**

Валентина Анатоліївна - доктор психологічних наук, професор, НАУ **Рахманов**

Віталій Олегович - доктор педагогічних наук, доцент, НАУ

Семеног Олена Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, Сумський ДПУ імені А.С. Макаренка

Ковальчук Василь Іванович - доктор педагогічних наук, професор, Глухівський ДПУ імені Олександра Довженка

Плацинда Тетяна Степанівна - доктор педагогічних наук, професор, Льотна академія НАУ

Харадзе Єфемія - доктор педагогічних наук, асоційований професор, Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі, Грузія

Фудерер Тетяна - доктор наук з філології, асоційований професор, Загребський університет, Республіка Хорватія

Лутць Давид – доктор філософії, професор, Холі Кросс коледж, Нотр Дам, Індіана, США

ISBN 978-617-8219-05-5

ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ, НАУКОВІ УСТАНОВИ

Національний авіаційний університет
Жешувський університет, Республіка Польща
Краківський педагогічний університет, Республіка Польща
Загребський університет, Республіка Хорватія
Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі, Грузія
Глухівський НПУ імені Олександра Довженка, м. Глухів
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир
Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький
Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Київський національний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського, м. Київ
Білоцерківський національний аграрний університет
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків
КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського», м. Бар, Вінницька область

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. Історія, теорія і методологія використання інноваційних технологій в освітній діяльності закладів неперервної освіти.....	7
<i>Ягунов В.В., Бондаренко Т.С. Методологічні основи розуміння педагогічних технологій.....</i>	7
<i>Барановська Л.В., Харадзе Єфемія (Kharadze Ephemia), Фудерер Тетяна (Fuderer Tetyana). Теоретичні та методологічні засади впровадження інноваційних освітніх технологій у підготовку здобувачів вищої освіти.....</i>	22
<i>Morska Liliya, Vavriv Iryna. Pedagogical Deliberation on the Notion of Sustainability of Higher Education Institution</i>	32
<i>Козловська І.М., Якимович Т.Д. Професійна біографія як вид історико-педагогічного дослідження.....</i>	37
<i>Стечкевич О.О. Історико-теоретичний аспект функціонування інтегративних курсів у професійній освіті</i>	51
РОЗДІЛ 2. Вітчизняний і закордонний досвід використання інноваційних освітніх технологій у неперервній освіті	66
<i>Ладогубець Н.В., Лузік Е.В., Семиченко В.А. Результативність освітнього процесу у закладах вищої освіти періоду постпандемії та воєнного стану</i>	66
<i>Кокареєва А.М., Хоменко-Семенова Л.О. Креативність як основа інноваційної освітньої діяльності викладача закладу вищої освіти</i>	79
<i>Мороз М.О., Савчук П.Н. Світовий і вітчизняний досвід організації музично-педагогічної підготовки фахівців у системі вищої освіти.....</i>	91
<i>Демченко Н.І., Проскурка Н.М. Міжнародний досвід використання дистанційного навчання у світових моделях університетської освіти</i>	108
<i>Заслужена А.А. Інновації у вищій освіті: швейцарський досвід</i>	114
<i>Журавель Н.В. Вища освіта Австралії: до проблеми компаративного аналізу..</i>	122
<i>Михеєва Т.О. Підготовка іноземних студентів в українських закладах вищої освіти: сучасні виклики та перспективи</i>	128
<i>Szast Mateusz. Types of Singles according to Students from Krakow</i>	137
РОЗДІЛ 3. Інноваційні технології професійно-педагогічної, інклюзивної та мистецької освіти.....	140

<i>Дубасенюк О.А.</i> Інноваційні стратегії у професійно-педагогічній освіті.....	140
<i>Ортинський В.Л., Козловський Ю.М.</i> Інтегративний підхід до інклюзивної та креативної освіти в контексті інноваційної діяльності	153
<i>Сторожук А.І.</i> Інноваційні підходи до вивчення фольклору (народнопісенних надбань) здобувачами освіти педагогічних ЗВО.....	163
<i>Погоріла С.Г., Тимчук І.М.</i> Інноваційні підходи до створення умов формування навичок педагогічної діяльності в магістрів з екології у процесі фахової підготовки.....	183
РОЗДІЛ 4. Інноваційні освітні технології військової, авіаційної та інженерно-технічної освіти	199
<i>Невзоров Р.В., Онипченко П.М., Громико О.В.</i> Інноваційні технології професійної підготовки майбутніх військових пілотів: вітчизняний і світовий досвід	199
<i>Плачинда Т.С.</i> Формування навичок застосування сучасних педагогічних технологій у майбутніх викладачів авіаційних закладів вищої освіти	210
<i>Смолінчук Л.С., Алпатова О.В., Литвинчук Н.Б.</i> Професійна підготовка педагогів-інструкторів в авіаційних закладах освіти на основі компетентнісного підходу та з використанням інноваційних освітніх технологій	220
<i>Рахманов В.О.</i> Підготовка майбутніх інженерів в умовах освітньо-інформаційного середовища технічного університету	225
РОЗДІЛ 5. Інноваційні освітні технології формування цифрової, мовнокомунікативної компетентностей та вторинної мовної ідентичності.....	238
<i>Ковальчук В.І., Сорока В.В.</i> Застосування інноваційних цифрових технологій у підготовці педагогів для сфери професійної освіти	238
<i>Сімкова І.О.</i> Взаємозв'язок цифрової педагогіки та інноваційних освітніх технологій у неперервній освіті	249
<i>Семенов О.М., Вовк М.П.</i> Технології розвитку мовнокомунікативної компетентності викладачів – дослідників в умовах неформальної освіти	268
<i>Глушаниця Н.В., Тарнавська Т.В.</i> Формування вторинної мовної ідентичності засобами інформаційних технологій у навчанні англійської мови.....	280
РОЗДІЛ 6. Психологічна складова процесу впровадження інноваційних освітніх технологій у систему неперервної освіти.....	291
<i>Семиченко В.А.</i> Формування критичного мислення у майбутніх психологів засобами аналізу наукових текстів.....	291
<i>Балахтар В.В., Онопрієнко-Капустіна Н.В.</i> Розвиток самоефективності майбутніх працівників соціономічних професій.....	318
<i>Павленко Т.В.</i> Робота із сексуальністю в позитивній психотерапії	331

РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ ТА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Дубасенюк О.А.

Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна
ORCID.ORG/0000-0002-9447-4527

Розвиток системи вищої освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження сучасних технологій та нових методів навчання дітей і молоді. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними процесами. Інноваційна діяльність в Україні передбачена Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Державною програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку. Актуальність цієї проблеми знайшла своє відображення в положеннях міжнародних документів із проблем розвитку освіти в умовах глобалізації та європейської інтеграції – «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного росту», Педагогічна Конституція Європи (2013) та ін., а також у загальнодержавних документах, що становлять нормативно-правову базу вищої освіти (Закони України «Про професійний розвиток працівників» (2012),

«Про вищу освіту» (2014), Національна доктрина розвитку освіти (2002), Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття» (1996), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки.

Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті. Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище.

1. Теоретичні та методичні засади інноваційної професійно-педагогічної освіти

Визначену проблему можна віднести до міждисциплінарних, оскільки над її розробкою працюють філософи, соціологи, педагоги, психологи та ін. Отже, виникає потреба у підготовці сучасного фахівця, здатного до інноваційної діяльності. Проблеми інноваційного навчання стали предметом дослідження таких учених як І.М. Дичківська, І.І. Коновальчук, О. Остапчук, О.І. Пометун, С.О. Сисоєва, В.О. Сластєнін, В.І. Слободчиков та ін. (Сисоєва 1999, 193-195; Сластєнін 1997, 2000; Слободчиков 2003).

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільного функціонування.

Отже, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Слово «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації (Енциклопедія освіти 2008, 338-340).

Інновації класифікують за об'єктом впливу (педагогічні, соціально-психологічні, організаційно-управлінські), рівнем поширення (системно-методологічні та локально-технологічні) та інноваційним потенціалом нового (радикальні, модифікаційні, комбінаторні). За об'єктом впливу результатами педагогічних новацій є якісні зміни у навчанні та вихованні школярів. Упровадження інновацій спеціально-психологічної спрямованості сприяє покращенню мікроклімату в освітньому середовищі, формує високий рівень культури стосунків між суб'єктами навчально-виховного процесу. Інновації організаційно-управлінського типу забезпечують запровадження сучасних форм і методів управління, сприяють подоланню стереотипів консервативного стилю керівництва, формують нові партнерські відносини. Поширення інновацій системно-методологічного рівня запроваджуються у межах загальної системи. Локально-технологічний рівень інновацій передбачає апробацію особистісно орієнтованих інноваційних методів, систем на окремих об'єктах освіти. Згідно з інноваційним потенціалом нового, радикально нові ідеї – інновації в освіті, що запроваджуються на основі кардинально нових засобів (інформаційно-комп'ютерних технологій, нейролінгвістичного програмування тощо). Модифікаційними називають інновації, спрямовані на вдосконалення змісту, форм, методів" навчально-виховного процесу, організації освіти. Комбінаторними називають осучаснені новації – освітні й педагогічні традиції, адаптовані до нового соціокультурного середовища.

Інновації в системі професійно-педагогічної освіти мають подвійну спрямованість. Вони передбачають зміни не лише в системі власне педагогічної підготовки, але й мають обов'язкове врахування змін, що відбуваються у всіх типах навчальних загальноосвітніх закладів, а також історико-педагогічних тенденцій у цій сфері.

Інноваційні трансформації сучасної освіти (кінець ХХ – початок ХХІ століття) окреслені провідними концепціями: традиційною (оволодіння базовими знаннями, вміннями і навичками; вивчення і засвоєння академічних знань), раціоналістичною (опора на знання як упорядковану сукупність об'єктивних фактів на основі створення ефективної та всебічно розробленої технології) та гуманістичною (необхідна умова для особистісного самовираження, самоствердження людини, можливість найбільш повно й адекватно відповідати природі людського «Я»).

Активізація сучасного інноваційного руху в Україні сприяє становленню авторських шкіл інноваційного типу (М.М. Гузика, О.А. Захаренка, А.І. Сологуба, М.І. Чумарної та ін.), діяльність яких спрямована на формування якісно нових, альтернативних концепцій і педагогічних систем. Інновації у вищій школі передбачають: а) створення електронної бази даних про інновації у вищій освіті, організацію науково-дослідницьких (фундаментальних і прикладних) та навчально-методичних робіт з проблем професійної освіти; б) вивчення, узагальнення та поширення кращого вітчизняного, європейського та світового досвіду в цій сфері; в) організацію і проведення конференцій, семінарів і тренінгових курсів з інноваційних методик викладання гуманітарних та природничо-математичних дисциплін для професійного загалу (Дубасенюк 2015, 68).

Інтеграція вищої школи України до Загальноєвропейського освітнього простору пов'язана з проблемами, вирішення яких бачиться у реформуванні системи підготовки кадрів згідно із міжнародними вимогами. В умовах зростання обсягів інформації з багатьох галузей науки, техніки та технології, кардинальних змін у соціальній сфері, висування високих професійних вимог до майбутніх педагогів необхідно інтенсифікувати процес навчання, створити умови для підготовки висококваліфікованих учительських кадрів, використовуючи новітні технології і методики навчання.

У багатьох зарубіжних закладах освіти останнім часом з'явилися так звані гібридні курси (*hybrid courses*). Це специфічна форма поєднання очного і дистанційного навчання, за якої окремі курси студент самостійно вивчає в електронному форматі, що не виключає його безпосередніх контактів з викладачем. Інтегрування дистанційного навчання в очне спирається на нове трактування змісту поняття «дистанціювання студента від викладача», в якому підкреслюється не фізичний, а педагогічний аспект феномена дистанціювання. Останнє тлумачиться як можливість забезпечення з допомогою дистанціювання студента від викладача його більшої автономності, що дозволяє суттєво покращити організацію самостійної роботи.

Інформаційно-аналітична система дистанційної освіти являє собою навчальний комплекс, в якому об'єднано переваги практично всіх форм викладання навчального матеріалу – підручника; навчального посібника для самостійного вивчення матеріалу; конспекту лекцій; методів, посібників до практичних занять, лабораторних робіт та курсового проектування; довідкової літератури. Це – дві підсистеми: 1) мультимедійний комплекс теоретичного матеріалу, практичних занять, лабораторних робіт і вирішення проблем у прикладному програмуванні та 2) інформаційна система аналізу процесу навчання і ступеня засвоєння матеріалу. Такий навчальний комплекс містить систему контролю й аналізу процесу навчання з оцінкою рівня засвоєння матеріалу і підготовкою методичних рекомендацій щодо організації навчання за умов попереднього недостатньо глибокого засвоєння матеріалу. У ньому передбачено багаторівневе тестування з усіх видів навчання.

До складу цілісного курсу дистанційного навчання може входити набір модульних блоків з окремих розділів, що мають свій рейтинг і впливають на підсумкову оцінку знань студентів. Кожна дидактична одиниця може вміщувати: інформаційний блок, тобто теоретичну складову, розроблену на основі гіпертекстових технологій, статичного та динамічного графічного матеріалу; задачі для самостійного розв'язання; контрольні запитання; тестові завдання.

Разом з тим підкреслимо, що головним інноваційним потенціалом будь-якої країни та її регіонів є фахівці у галузі освіти і передусім педагоги. Саме вчителі, на думку Н. В. Кузьміної, закладають підґрунтя всіх професій, працюють з учнями на всіх освітніх маршрутах, забезпечуючи неперервність освіти впродовж усієї життєвої траєкторії і створюють умови для функціонування «соціального ліфту». Світова тенденція підвищення потенціалу фахівців освіти пояснюється переміщенням конкуренції держав у сучасному світі у сферу освіти. Конкурентоздатними стають країни, сфахівці управління яких усвідомлюють потреби своїх держав. Фахівці освіти є одною із ланок спеціалістів управління державою, оскільки управляють процесами формування людського потенціалу, використовуючи при цьому переваги національних систем освіти (Кузьміна 2008, 5).

Педагоги – головні відповідальні за якість створюваних духовних продуктів в особистісних новоутвореннях випускників загальноосвітніх і вищих освітніх закладів на конкретних етапах освітніх маршрутів. Вони мають професійну підготовку, яку отримали в педагогічних або класичних університетах з відповідних навчальних предметів, що вивчаються на основі офіційно визнаних фундаментальних наук.

Професійно-педагогічна освіта являє собою систему підготовки педагогічних кадрів (учителів, вихователів тощо) для загальноосвітньої школи та інших навчально-виховних закладів у педагогічних університетах та інститутах, педагогічних коледжах, університетах; у широкому розумінні підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів для навчальних закладів усіх типів, включаючи професійно-технічні, середні спеціальні й вищі; сукупність знань, здобутих у результаті підготовки (Гончаренко 1997, 252).

Така освіта спрямовується на підготовку педагогів з високим рівнем професійної компетентності, що ґрунтується на новітніх досягненнях психолого-педагогічних наук, сучасних спеціальних знаннях певної галузі виробництва; з високим рівнем педагогічної компетентності, критичного мислення, здатності застосовувати наукові надбання на практиці; здатності запроваджувати цінності демократичної правової держави (Енциклопедія освіти 2008, 735).

Професійно-педагогічна освіта має бути гуманістично спрямованою, тобто реалізувати ідеї гуманізму: вільний всебічний розвиток особистістю своїх здібностей, потреб та інтересів (самоактуалізація особистості); орієнтація особистості на усвідомлений і відповідальний вибір значимих для себе знань, поведінки, вчинків у різноманітних життєвих ситуаціях (Дубасенюк 2015, 70-71).

Модернізація системи вищої освіти в Україні характеризується поєднанням традицій, що склалися у вітчизняній вищій школі, з новими ідеями, що пов'язані із входженням України в європейський та світовий освітній простір. Для системи університетської освіти характерні сучасні інноваційні тенденції: орієнтація на європейські та світові освітні стандарти, розвиток багаторівневої освітньої системи, потужне збагачення ВНЗ сучасними інформаційними технологіями, широке включення в систему Internet, розвиток інноваційних технологій навчання, створення університетських комплексів, поширення дослідницько-експериментальної роботи з апробації нових навчальних планів, створення авторських підручників, посібників, навчального забезпечення, розробка освітніх стандартів, нових структур управління тощо (Бордовская, Реан 2001, 128).

Отже, заклади вищої освіти можуть вважатися інноваційними, якщо університет являє собою науково-освітній мегаполіс і виступає як центр науки, освіти, культури; основні принципи розвитку освіти у вищій передбачають зв'язок науки і практики, спадкоємність між рівнями освіти, громадянське виховання, інтелігентність, духовність університетського життя; навчально-виховний процес будується з урахуванням глобалізаційних та євроінтеграційних процесів; педагогічна система еволюціонує в гуманістичному напрямку; традиції та інновації, навчальна робота органічно поєднуються з науково-дослідною; збагачення навчання

сучасними технологіями; університетизація вищої освіти; самофінансування; оновлення змісту з урахуванням вимог світових стандартів спрямований на саморозвиток вищої школи; розробка нового покоління варіативних підручників і навчальних посібників, орієнтованих на цінності вітчизняної та світової культури, сучасного демократичного суспільства; працює в режимі розвитку та випередження.

Інноваційну спрямованість педагогічної діяльності зумовлюють соціально-економічні перетворення, які вимагають відповідного оновлення освітньої політики, прагнення педагогів до засвоєння та застосування педагогічних новинок. Велику роль відіграє конкуренція вищих навчальних закладів, яка стимулює пошук нових технологій, форм, методів організації навчально-виховного процесу, диктує відповідні критерії щодо підбору науково-педагогічних кадрів.

Необхідність в інноваційній спрямованості педагогічної діяльності на сучасному етапі розвитку освіти і суспільства загалом зумовлена рядом обставин.

По-перше, як вже наголошувалось, входження України в Європейський простір, впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці зумовлює необхідність докорінного оновлення системи вищої освіти, методології, технології і методики організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Інноваційна спрямованість діяльності викладачів та студентів передбачає створення, освоєння і використання педагогічних нововведень як вітчизняних, так і зарубіжних учених та педагогів.

По-друге, посилення гуманітаризації змісту освіти, неперервні зміни обсягу, складу навчальних дисциплін, введення нових спеціальностей, нових навчальних предметів, елективних курсів потребують постійного пошуку нових організаційних форм, технологій навчання. У зв'язку з цим зростає роль і значення викладача як генератора педагогічних ідей.

По-третє, зміна характеру ставлення викладачів до самого факту освоєння і застосування педагогічних нововведень. Інноваційна діяльність у цілому зводилася до використання рекомендованих зверху нововведень. Нині інноваційна діяльність набуває все більше вибіркового та дослідницького характеру. Посилюється ступінь свободи викладача, який раніше діяв у жорстко регламентованих умовах.

По-четверте, входження ЗВО у ринкові відносини, виникнення нових типів недержавних навчальних закладів різних форм власності, створює реальну ситуацію їх конкурентноздатності.

Критерії педагогічної інновації. Формування інноваційної спрямованості передбачає використання певних критеріїв, які дають можливість судити про ефективність того чи іншого нововведення.

У науковій літературі виділяють такі критерії: новизни, що дає змогу визначити рівень новизни досвіду (розрізняють абсолютний, локально-абсолютний, умовний, суб'єктивний рівні новизни); оптимальності, який сприяє досягненню високих результатів за найменших витрат часу, фізичних та розумових сил, що означає певну стійкість позитивних результатів у діяльності вчителя; можливості творчого застосування інновацій у масовому досвіді, що передбачає придатність апробованого досвіду для масового впровадження у вищих навчальних закладах.

Основна ідея модернізації системи вищої освіти полягає в тому, що ефективність навчання у вищій школі може бути поліпшена завдяки проектуванню і впровадженню новітніх освітніх систем і технологій.

У соціально-психологічному аспекті, на думку В. М. Пінчука (Пінчук 1998, 89) інновація являє собою створення і впровадження різних видів нововведень, які спричиняють зміни в соціальній практиці. Розрізняють соціально-економічні, організаційно-управлінські, техніко-технологічні інновації. Інноваційна діяльність не піддається формалізації, потребує врахування людського фактора, зокрема переборення соціально-психологічних бар'єрів. Подоланню їх сприяють: 1) урахування установок, ціннісних орієнтацій, етичних норм поведінки; 2) застосування соціально-психологічних методів активного навчання учасників процесу з метою розвитку в них інноваційних здібностей, формування готовності до сприйняття та участі в інноваційних заходах.

Викладачі Житомирського державного університету імені Івана Франка на основі наукового доробку вітчизняних і зарубіжних учених розробляють інноваційні освітні технології за рядом напрямів:

- *технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів:* формування базових педагогічних знань (О. Є. Антонова), індивідуалізація процесу навчання (В. М. Єремєєва, С. О. Карплюк), забезпечення фундаментальної підготовки майбутніх учителів математики (О. М. Чемерис), організація самостійної роботи студентів (Н. Г. Сидорчук, О. М. Королюк), підготовка магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти (С. С. Вітвицька), поетапне управління процесом моделювання педагогічних ситуацій (О. Є. Березюк); формування моральних цінностей у майбутніх учителів (О. М. Власенко), особливості діяльності інноваційних загальноосвітніх та вищих навчальних закладів (І. І. Коновальчук); особистісно зорієнтоване навчання (С. Л. Яценко), формування вмінь, необхідних для організаторської педагогічної діяльності (О. В. Ілліна);

- *технологія розробки нового покоління підручників та навчальних посібників з педагогічних дисциплін:* з педагогіки школи та історії педагогіки (О. А. Антонова, О. А. Дубасенюк, М. В. Левківський, Н. Г. Сидорчук); з педагогіки вищої школи (С. С. Вітвицька); з методики викладання педагогіки (О. А. Антонова, О. А. Дубасенюк); з етнопедагогіки (О. С. Березюк) з андрагогіки (О. А. Дубасенюк, О. А. Самойленко) та ін.;

- *технології роботи з педагогічно обдарованою студентською молоддю* (О. Є. Антонова, Ю. М. Клименюк);

- *технології соціально-педагогічної підготовки майбутніх учителів:* загальні підходи (Н. А. Сейко, С. М. Коляденко); технології роботи з батьками учнів початкової школи (Т. І. Шанска), розв'язання

соціально-педагогічних задач (В. А. Ковальчук, І. І. Коновальчук, Н. П. Павлік) (Серця, віддані педагогіці 2019).

Досвід розробки та впровадження інноваційних технологій професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у поєднанні з гуманістично зорієнтованим підходом у навчальному процесі в Житомирському державному університеті засвідчив суттєві зміни у розвитку складових основ професійної майстерності: сформовані цільові установки на ідеї гуманістичної особисто зорієнтованої педагогіки; значно збагатилася мотиваційна сфера майбутніх фахівців щодо готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності; розвинулась потреба глибше пізнати сутність різноманітних педагогічних і соціально-педагогічних явищ та процесів; значно підвищився рівень сформованості комплексу педагогічних умінь студентів; розширився та збагатився арсенал сучасних інноваційних методів і технологій, форм і засобів педагогічної взаємодії з учнями; у майбутніх учителів сформована потреба в самоосвіті, самовихованні, саморозвитку природного потенціалу (Дубасенюк, Сидорчук 2020, 306-313). Отже, гуманістично зорієнтований та інноваційно спрямований навчальний процес професійної педагогічної підготовки вчителів закладає підґрунтя для їхнього особистісного і професійного вдосконалення та здійснюється впродовж життя.

Представлені інноваційні пошуки здійснювалися у Житомирському державному університеті протягом останніх десятиліть.

2. Інноваційний проєкт «Сталий розвиток як інтеграційний чинник наукових пошуків в Україні»

У Житомирському університеті був розроблений інноваційний проєкт сталого розвитку як інтеграційний чинник наукових пошуків. Здійснено роботу з викладачами, молодими дослідниками у межах міжнародного польсько-українського проєкту «Науковий дебют 2011-2015 – «Сталий розвиток», що організовано Бюро професора, доктора хабілітованого Єжі Бузика, посла Європарламенту у Раціборі спільно з НАПН України, Вищою школою менеджersькою у Варшаві та Вищою професійною школою м. Рацібор. Результати дослідження представлено у міжнародних збірниках наукових праць молодих дослідників та на міжнародній конференції у м. Варшава (Республіка Польща). Висвітливо основні ідеї проєкту (Сталийрозвиток 2013, 2015).

Глобалізаційні перетворення у світі, поширення ідей демократизації суспільства, які супроводжуються ринковими перетвореннями, процесами приватизації та іншими трансформаціями в суспільстві, передбачають упровадження принципів сталого розвитку у світі і зокрема в Україні та Польщі як незалежних європейських державах (Шубравська 2005, 36-42; Шубравська 2004).

Сталий розвиток узагальнює в собі процес виживання і відтворення генофонду нації, активізації ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення її прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, формування умов для відновлення біосфери та її локальних екосистем, орієнтація на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище й гармонізацію розвитку людини в природі. Україна може забезпечити перехід до сталого розвитку виключно шляхом ефективного використання всіх видів ресурсів, модернізацією виробництва, розвитку науково-творчого потенціалу суспільства для розбудови і процвітання держави.

Мета дослідження: обґрунтувати концептуальні засади та інноваційні підходи до проблеми сталого розвитку, визначити шляхи забезпечення сталого розвитку держави, що має ґрунтуватися на визначенні стратегічних цілей державотворення з урахуванням реалій сьогодення, тенденцій розвитку світового співтовариства, місця і ролі України в Європі та світі.

Основна мета сталого розвитку України – забезпечення динамічного соціально-економічного зростання, збереження якості навколишнього середовища і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь через побудову високоефективної економічної системи, що стимулює екологічну сталість, продуктивну працю, науково-технічний прогрес, а також має соціальну спрямованість. Забезпечення сталого розвитку України ґрунтується на притаманних державі геополітичних, географічних, демографічних, соціально-економічних та екологічних особливостях, з урахуванням яких основними завданнями сталого розвитку є:

- економічне зростання – формування соціально зорієнтованої ринкової економіки, забезпечення можливостей, мотивів і гарантій праці громадян, якості життя, раціонального споживання матеріальних ресурсів;

- охорона навколишнього природного середовища – створення громадянам умов для життя в якісному навколишньому природному середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорозмаїття, реалізація екологічного імперативу розвитку виробництва;

- добробут – запровадження єдиних соціальних стандартів на основі науково обґрунтованих нормативів бюджетної забезпеченості одного жителя з урахуванням регіональних особливостей;

- справедливості – встановлення гарантій рівності громадян перед законом, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя;

- ефективне (стале) використання природних ресурсів – створення системи гарантій раціонального використання природних ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни та їх збереження для майбутніх поколінь;

– стабілізація чисельності населення – формування державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення, надання всебічної підтримки молодим сім'ям, охорона материнства і дитинства;

– освіта – забезпечення гарантій доступності для одержання освіти громадян, збереження інтелектуального потенціалу країни;

– міжнародне співробітництво – активна співпраця з усіма країнами і міжнародними організаціями з метою раціонального використання екосистем, гарантування безпечного і сприятливого майбутнього (Гришкін 2005; Дергачова 2004; Онуфрік 2009).

В основі досліджень науковців та молодих вчених постає концепція сталого розвитку, що відкриває перед Україною та Польщею нові перспективи і має сприяти утвердженню інноваційної політики в державі. Виникла необхідність державного регулювання процесів сталого розвитку, визначення етапів розвитку на шляху досягнення країнами відповідного рівня сталого розвитку. Визначено роль та функції держави, які мають виконуватися в процесі реалізації загальної соціально-економічної, екологічної стратегії сталого розвитку. Дослідження науковців та молодих дослідників Житомирської наукової школи здійснюється за певними напрямками.

У межах *першого* напрямку «*Теоретичні засади концепції сталого розвитку*» представлено концепцію ноосферної освіти як шлях до формування здорової особистості та умову реалізації сталого розвитку (О.Вознюк, О.Дубасенюк). Виявлено основний принцип екологічного аспекту концепції сталого розвитку, що пов'язано із забезпеченням коеволюції суспільства і природи, людини і біосфери, відновлення відносної гармонії між ними, націленість усіх суспільних трансформацій на формування ноосфери і забезпечення екологічної безпеки ноосферного розвитку. Проаналізовано різні підходи до трактування поняття «сталий розвиток», визначено міжнародні і внутрішні передумови та чинники (соціально-демографічні, економічні та суспільні) щодо необхідності переходу України до сталого розвитку; окреслено основні науково-організаційні принципи сталого розвитку: науковість, гуманність, відповідність міжнародним нормам, регіональність, структурність, системність; обґрунтовано важливі складові сталого розвитку: економічна, соціальна й екологічна (Т.Кондратенко). Обґрунтовано теоретичні засади сталого розвитку і виділено низку проблем, з якими стикнулось людство на шляху створення моделі життєздатного суспільства та розкрито основні механізми фінансування сталого розвитку: мобілізація ресурсів, вивільнення коштів, податкові надходження, інституційно-організаційні, альтернативні (О.Паламаренко). І.Дембіцькою розглянуто історичний аспект сталого розвитку: виділено етапи формування концепції сталого розвитку. Проаналізовано перспективи сталого розвитку у світі під кутом зору міжнародної організації – Глобальний Екологічний Фонд. Відзначено, що діяльність Глобального екологічного фонду (ГЕФ), спрямована не лише на вирішення екологічних, а й глибоко соціальних проблем, які стали нормами життя суспільства. Проте кризова ситуація, що склалася у світі, гальмує роботу ГЕФ, перетворюючи його на ідеологію(Н.Кондратюк).

Другий напрям «*Духовне та творче зростання особистості як чинник сталого розвитку суспільства*» ґрунтується на такому положенні: у центрі концепції сталого розвитку постає людина, оскільки вона сама з її потребами є метою суспільної діяльності, і водночас – чинником досягнення мети. Людина (як ресурс розвитку), з одного боку, є біологічною істотою, з іншого – носієм інтелекту, творцем і споживачем інформації, яка є невичерпним ресурсом розвитку. Тому перехід людства до сталого розвитку приведе до гармонізації взаємодії з природою всієї світової спільноти, формування ноосфери, а мірою національного та індивідуального багатства постають духовні цінності. За цим напрямом обґрунтовано сутність полікультурного виховання (Н.Якса), яке спрямовується на збереження усього розмаїття культурних цінностей та схарактеризовано співіснування багатьох культур, жодна з яких не є домінуючою. Ю.Костошко акцентує увагу на тому, що в сучасних умовах розвитку України проблема формування духовності відображає історичні процеси зміцнення демократичних засад державності і сприяє розвитку української духовності.

Н.Місяць наголошує, що характерною особливістю глобалізованого світу є різного роду економічні, політичні та культурні контакти між країнами, народами і культурами. Дослідниця впродовж тривалого часу вивчає й аналізує діяльність польських громадських організацій Житомирщини в аспекті сталого розвитку українського суспільства. Нею доведено, що на Житомирщині проживає найчисленніша в Україні польська громада, яка складає 49 тисяч осіб і становить 3,5% усього населення області. Польську громаду Житомирщини представляють більше, ніж 100 осередків, які опікуються справами збереження польських традицій та історичної пам'яті, розвитком польської культури, вивченням польської мови, науковими дослідженнями польської тематики, питаннями співпраці з іншими національно-культурними осередками. Зокрема, копітка робота у цьому напрямі здійснена такими житомирськими науковцями як Н.Сейко та С.Коляденко.

У контексті аксіологічного підходу розглядається організація навчальної діяльності як один із шляхів реалізації освіти. Доведено, що ціннісні орієнтації як важливий структурний компонент навчальної діяльності, за допомогою якої старшокласники зорієнтовані на пізнання самих себе, інших людей та світу через призму цінностей, що виконують певні функції (регулятивну, орієнтувальну, проектувальну) і визначають установку особистості на включення її в активну навчальну діяльність (В.Слінчук). Всебічно схарактеризовано освітньо-виховне середовище навчального закладу як умову сталого розвитку (В.

Ковальчук). У визначеному контексті також розглянуто умови розвитку творчо обдарованої особистості. Зокрема, О. Антонов досліджує один із пріоритетних напрямів державної політики в Україні – підтримка обдарованих молодих учених, митців, спортсменів – потужного потенціалу творення її майбутнього. Молодим дослідником обґрунтовано сукупність умов (суспільних, економічних, педагогічних, психологічних тощо), необхідних для реалізації проблеми збереження і примноження творчого та інтелектуального потенціалу в Україні; вивчено організаційно-педагогічні умови виявлення і розвитку здібностей та обдарувань дітей та молоді, зокрема у діяльності МАН. Н. Чумак також вивчає проблему навчання обдарованих учнів в умовах ЗНЗ на основі експериментального дослідження. Ним запропоновано: використовувати систему педагогічної взаємодії вчителів, батьків та учнів із застосуванням елементів розвивального, проблемного та диференційованого навчання; упроваджувати інноваційні засоби, форми, методи у навчальній та позанавчальній діяльності учнів.

Досліджено проблему розвитку духовної спадкоємності поколінь на прикладі дослідження особистого родоводу, родинних традицій. Традиції, звичаї і обряди – це та наша спільна історія, яка живить і єднає покоління, сприяє долученню молоді до формування високого національного ідеалу, гуманістичного за своїм спрямуванням і змістом, розмаїтого й багатого на форми та способи його вираження (О. Коломієць).

У межах *третього напрямку «Соціально-економічні проблеми сталого розвитку»* розкрито економічну стратегію держави у різних сферах, загальний механізм стратегії сталого розвитку та його дієвість, яка забезпечується такими складовими розвитку: правовим, організаційним, фінансовим, економічним, інноваційним, соціальним, екологічним та інформаційним. М. Федорчук у процесі дослідження виявляє, що потужний розвиток економіки можливий за умов її інноваційної спрямованості, коли поряд із урахуванням специфічних особливостей країни та національного менталітету вона стане економічною основою для вирішення економічних, соціальних і екологічних проблем у суспільстві, а також зниження диференціації населення та усунення бідності. Підвищення конкурентоспроможності України можливе лише за умов технологічного вдосконалення національної економіки та формування сучасних механізмів інноваційного розвитку. Дослідниця Н. Блещик проаналізувала взаємозв'язок економічного розвитку та екологічної безпеки. Перехід української держави до ринкових відносин потребує нового погляду на проблему екологізації суспільного виробництва, глибокого аналізу його складностей та різноманітних зв'язків повного циклу виробництва і суспільного споживання. Крім того, обґрунтовано особливості переходу України за принципами сталого розвитку (Н. Ярошинська), що має відбуватися у межах раціонального поєднання ефективного функціонування ринкової системи та державного регулювання економіки, шляхом координації дій у всіх сферах життя суспільства, переорієнтації суспільно-політичних відносин, соціальних, економічних, екологічних і політичних інститутів держави. О. Євпак розвиває цю думку з точки зору глобального фінансування сталого розвитку. З погляду студентки, важливе значення для долучення і використання стійкого та довгострокового капіталу для внутрішніх і міжнародних інвестицій мають сприятливі умови для підприємницької діяльності. Відтак, удосконалення структури партнерської співпраці між державним і приватним секторами має вирішальне значення.

Г. Ковальчук проаналізовано стан окресленої проблеми у Швеції як в одній із провідних держав за рівнем розвитку, висвітлено її досвід щодо вирішення питань проблеми сталого розвитку. Зосереджено увагу на діяльності програми «Допомога для розвитку» Швеції (*Styrelsen för internationellt utvecklings samarbete*) у співпраці з Програмою Розвитку ООН в Африканському регіоні. Метою такої діяльності постає запобігання та врегулювання конфліктів, SIDA разом з регіональними організаціями виступає в якості підтримки і платформи для діалогу між країнами.

У контексті четвертого напрямку *"Екологічні аспекти сталого розвитку"* зазначено, що сучасний стан довкілля є критичним, він продовжує катастрофічно погіршуватися. Ю. Богданець висвітлює цілі та принципи сталого розвитку, аналізує послідовність їх реалізації на конкретних територіях, наголошує на необхідності впровадження інтегрованих показників сталого розвитку, які створили б можливість цілісно розглянути проблеми екологічного, соціального, наукового середовища і соціально-економічного прогресу нашої держави. Сучасний стан оточуючого середовища постає серйозною загрозою сталому розвитку України. Про це йдеться у дослідженні Г. Мазур, в якому аналізуються особливості фотоіндикації динаміки заростання сільськогосподарських угідь лісами. Ю. Некрашевич представлено результати дослідження екосистеми міста Житомира, які можуть бути використані для комплексної оцінки рівня антропогенної трансформації урбоекосистем методом біоіндикації. Н. Канець уперше для Центрального Полісся представила результати синтаксономічних досліджень лишайникових угруповань цього регіону. Вивчення таких екосистем може бути використано при розробці шляхів моніторингу та охорони природних екосистем з метою збереження цілісності біологічних систем, що є основною прерогативою екологічної складової концепції сталого розвитку.

У межах *п'ятого напрямку* висвітлено *«Проблеми небезпечної поведінки людини в умовах сталого розвитку»*. На основі опрацювання значного дослідницького матеріалу Р. Васильєвою доведено, що сучасне суспільство несе великі матеріальні й людські втрати від нещасних випадків, техногенних аварій, катастроф, стихійних лих. У світі все більше увага приділяється питанням безпеки людини: аналізуються результати різних видів трудової діяльності та проблеми виробничої безпеки й охорони навколишнього середовища, розглядаються теоретичні питання захисту від небезпек природного, техногенного й соціального

походження. Тому одним з напрямів освітніх реформ є підготовка дитини до безпечного життя і діяльності в сучасних умовах.

Проблематика питання формування особистості безпечного типу поведінки стала предметом дослідження *М. Костюк*. Безпечною поведінкою, на її думку, є сукупність учинків, які характеризують загальне ставлення людини до власної безпеки, життя і здоров'я, до безпеки, життя і здоров'я оточуючих, екологічно безпечного природного середовища. Варто сформувати у молоді якості, які притаманні людині безпечного типу поведінки, а саме: пошукова активність, усвідомлення єдності всього живого, почуття впевненості у власних силах для вирішення актуальних проблем, навички гармонійного спілкування тощо.

Значущим чинником формування безпечної поведінки особистості, на думку *Л. Лозовської*, постає сімейне виховання. Нею виділені провідні аспекти виховного впливу сім'ї на формування безпечної поведінки. Ще одним засобом впливу на формування безпечної поведінки є засоби масової інформації (ЗМІ), які стали невід'ємною частиною культури сучасного суспільства. Наступним чинником формування безпечної поведінки є навчальна та виховна діяльність освітніх закладів. *М. Ожгібекова* обґрунтовує думку про те, що засоби масової інформації сьогодні постають потужним механізмом комунікації суспільства, зокрема визначена особлива роль Інтернет-мережі, проаналізовано розвиток так званої «громадської журналістики», що здійснюється щоденно у соціальних мережах. Розглядаються різні види медіа – політичні, розважальні, соціальні, економічні і далі за інтересами та потребами, оскільки характер споживача також не входить лише у рамки «суспільство», але суспільство – категорія більш стала. Доведено, що медіа стають могутнім засобом маніпуляції. Проте, так звана «четверта влада», власною діяльністю демонструє те, якою необхідною є демократія. Дефініція слова «демократія» може існувати у багатьох вимірах. З проблем, які є перед такою дуалістичною системою відносин на перший погляд як «ЗМІ – суспільство», можна виділити такі: недосконалість знань ЗМІ про суспільство та суспільства про ЗМІ; неузгодженість одних медіа з іншими і таким чином одних інформаційних повідомлень з іншими.

У межах шостого напрямку «*Валеологічні проблеми сталого розвитку*» розглянуто один із провідних аспектів сталого розвитку, який реалізовано у процесі формування культури здоров'я підрастаючого покоління на засадах розуміння гармонійної єдності природи та людини, залежності здоров'я людини від стану довкілля. Так, *О. Антоновою* проаналізовано проблему здоров'язбереження учнів початкової школи як засіб досягнення сталого розвитку держави. Виявлено особливості роботи вчителя початкової школи із здоров'язбереження учнів, що передбачають необхідність оволодіння вчителем комплексом здоров'язберігаючих технологій, за допомогою яких у молодшого школяра закладається фундамент основ збереження життя та зміцнення здоров'я.

У цьому напрямі *О. Вознюком* досліджено особистісний аспект здоров'я учасників освітнього процесу. Наголошено, що здоров'я людини постає її інтегральною властивістю, яка охоплює характер і рівень інтегрованості організму в навколишнє середовище. У такому розумінні здоров'я (як фізичне, так і душевне) – це запас адаптаційних (приспосувальних) можливостей організму, достатній для того, щоб адаптація до напруги повсякденного існування відбувалася автоматично (без участі свідомості). Відтак, здоров'я – є змінна (функціональна) величина, що характеризує здатність організму відновлювати і підтримувати незмінним гомеостатичну рівновагу.

Вивчено проблему впливу різних типів ландшафтних екосистем на психоемоційну сферу людини (*Р. Іцук*). При цьому представлено аспекти психологічної адаптованості людини у різних типах екосистем, репрезентовано базу для раціонального й обґрунтованого планування дизайну і міського ландшафту та висунуто гіпотези про середовище, в якому відбувалася еволюція людства. Виявлено, що нині геоботанікою нагромаджено велику теоретичну базу знань стосовно угруповань судинних рослин, тоді як дослідження про участь лишайників у них майже відсутні. Ще більш важливою проблемою є відсутність інформації стосовно епілітних екосистем різних рівнів розвитку, у яких лишайники посідають домінантне положення і які потребують подальшого вивчення.

Показовим є дослідження *М. Хоменко*, яка аналізує проблему виховання гармонійно розвинених та здорових дітей – учнів шкільного віку. Вона наводить результати оцінювання стану здоров'я учнів 1-4 класів м. Коростишева за останні роки, які показують негативну динаміку – погіршення здоров'я дітей. У зв'язку з цим дослідницею пропонується система організаційно-функціональних і психолого-педагогічних настанов, які передбачають інтеграцію багатоваріантних дій, форм, методів, прийомів, освітньо-виховних засобів, що забезпечують високий рівень здоров'я учнів та творче використання цінностей культури здорового способу життя.

У рамках сьомого напрямку «*Інформаційно-мовознавчий аспект сталого розвитку*» розкрито основні проблеми інформаційного аспекту сталого розвитку. *М. Синиця* аналізує роль мультимедійних технологій як активного засобу для засвоєння та отримання практичного досвіду у середній та вищій школах. На думку дослідниці, комп'ютер з мультимедіа в руках педагога стає ефективним технічним засобом навчання, впливаючи на зоровий і слуховий аналізатори. Він оперативний відповідає на дії користувача, підтримуючи справжній зворотний зв'язок. Таким чином, на сучасному етапі сталого розвитку освіти проблема правильного застосування мультимедійних технологій на уроках набуває великого значення, оскільки інтерактивне спрямування мультимедіа здатне структурувати та візуалізувати інформацію, підсилювати мотивацію учнів, активізувати їхню пізнавальну діяльність.

У роботі Ю. Мінгальової підкреслено, що розвиток нових інформаційних технологій і впровадження комп'ютерних систем у фінансову, промислову, торгівлю та соціальну сфери стали причиною різкого зростання інтересу широкого кола користувачів до проблеми інформаційного захисту (криптографії). Головним завданням криптографії постає: забезпечення конфіденційності, цілісності та автентичності даних, що передаються. Розкрито основні методи криптографічного захисту інформації та їх класифікації. У дослідженні наголошено, що особливу небезпеку незахищений інформаційний простір приховує для дітей та молоді. Інтернет може містити інформацію агресивного чи соціально небезпечного змісту, на що педагогам слід звертати серйозну увагу.

Підкреслена роль мовознавчого аспекту сталого розвитку (Ю. Білоцька). Зазначено, що у всі часи знання мов було свідченням високої культури й освіченості людини, воно дає можливість краще зрозуміти представників іншої культури, їхні цінності, спосіб життя, історію, традиції. Об'єктом дослідження постає процес вивчення польської мови як другої (іноземної). Предметом – закономірності вивчення польської мови російськими школярами. Мета роботи полягає у виявленні особливостей вивчення польської мови російськими школярами. У процесі дослідження вирішувалися такі завдання: зіставити семантику однокорених слів польської та російської мов; розглянути польсько-українські міжмовні омоніми; визначити психологічні закономірності засвоєння польської мови російськими школярами. Відзначено специфіку вивчення польської мови як другої іноземної.

Н. Якимець проаналізовано мовні та мовленнєві засоби вираження негативної оцінки у «Щоденнику» Т.Г. Шевченка. Виявлено, що негативна оцінка більш виразно проявляється на лексичному та синтаксичному рівнях. Суб'єктивність оцінки, її зв'язок з життєдіяльністю людини і залежність від ситуації спілкування, контекстуального оточення роблять її вивчення більш складним. Проблема вивчення семантики оцінки і засобів її вираження пов'язана з визначенням системи цінностей, що є характерним для різних періодів розвитку мови та суспільства. У дослідженні Т. Нікішової окреслено мовні та мовленнєві засоби вираження позитивної оцінки у «Щоденнику» Т. Г. Шевченка, виявлено деякі індивідуально-авторські особливості передачі ціннісного ставлення: визначено типи оцінювання, що представлені в ідеостилі Т.Г. Шевченка – функціональна, конотаційна і прагматична. У дослідженні виявлено продуктивні для текстів щоденника засоби мови, що виконують аксіологічну функцію на кожному мовленнєвому рівні.

Таким чином, у дослідженнях науковців та молодих учених проаналізовано передумови та шляхи розвитку сталого розвитку в Україні в соціально-економічній, духовній, інтелектуальній, екологічній, правових, інформаційних та інших сферах суспільства. При цьому враховано обставини, що склалися протягом останніх років у світі. Отже, кризові явища, політичні конфлікти, нестабільна ситуація, безробіття, бідність більшості населення людства, змушує шукати вихід з такого становища. Виходом може бути пошук нових концепцій розвитку, серед яких значне місце займає концепція сталого розвитку, спрямована на зміну існуючого устрою, спрямування розвитку суспільства в якісно нове русло, що слугуватиме отриманню позитивному результату у зміні суспільного життя в економічній, політичній, духовній, екологічній сферах.

3.Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції

здійснюється впродовж десяти років у двох таких напрямках:

1. *Розроблення варіативних компетентнісних моделей професійного розвитку педагогів та майбутніх учителів.* Завдання дослідження: 1)проаналізувати теоретичні і методологічні засади професійної компетентності майбутніх учителів в умовах європейської євроінтеграції; 2) виявити особливості андрагогічної компетентності педагогів;3) продовжити дослідження проблеми медіаосвіти та медіакомпетентності педагогів; 4) розробити засоби підвищення психологічної та педагогічної компетентності майбутніх педагогів початкової школи; розробити критерії та показники формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції; 5) створити методики формування професійної компетентності майбутнього вчителя у визначених умовах.

Концептуальні засади досліджуваної проблеми. Інноваційний підхід полягає у створенні цілісної концепції процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції. Обґрунтовано методологічні підходи до визначення сутності професійної компетентності. У процесі дослідження було застосовано комплекс наукових підходів, що підтверджують актуальність та інтегруються з компетентнісним, системним, особистісно зорієнтованим, андрагогічним, діяльнісним підходами. Уточнено сутність базових понять дослідження. Виокремлено критерії та показники професійної компетентності майбутніх учителів і педагогів різних спеціальностей (сфера початкової освіти, математична освіта, музична освіта, медіа-освіта, фізичне виховання та спорт, освіти дорослих). В основу проведеного дослідження покладені концепції філософії неперервної освіти та методологічні положення, що відображають сутність професійної компетентності, психолого-педагогічні ідеї і положення та розкривають сутність професійної компетентності в умовах євроінтеграційних процесів. Виділено основні базові поняття професійної компетентності майбутніх учителів різних спеціальностей, що являють цілісну терміносистему. Це дало змогу проаналізувати сутнісні ознаки вітчизняного та європейського досвіду у визначеному напрямі. Вивчено здобутки європейського досвіду, що втілено у компетентнісних моделях професійно-педагогічної освіти. Теоретичний концепт базується на аналізі, який покладено в основу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Провідна ідея концепції базується на науково обґрунтованому положенні про феномен «компетентність» та виявленні структури професійної компетентності майбутніх

педагогів в умовах європейської інтеграції. Професійна підготовка майбутніх учителів розглядається як цілісна динамічна система, що забезпечується єдністю методологічного, теоретичного та методичного концептів (Вознюк, Дубасенюк 2021, 83-85; Дубасенюк 2020, 131-137; Вознюк, Дубасенюк 2021, 211-222; Серця, віддані педагогіці 2019).

Загальна гіпотеза дослідження ґрунтується на положенні, що ефективність формування професійної компетентності майбутніх учителів різних спеціальностей, а також педагогів суттєво зростатиме за умов: розгляду окресленого явища як цілісного динамічного явища, які включають взаємозалежні структурно-змістові компоненти; створення авторської концепції та моделі формування компетентного вчителя на основі використання потенціалу фахових, психолого-педагогічних дисциплін; удосконалення процесу, а також набуде ефективності за умови розроблення її теоретико-методологічних та методичних засад (концепція, структура, критерії, показники, рівні професійної компетентності). Часткові гіпотези: успішність формування професійної компетентності майбутніх учителів суттєво зростатиме за умов: розгляду досліджуваного феномена як цілісного динамічного явища, який включає взаємозалежні структурно-змістові компоненти; розвиток у майбутніх педагогів мотивації до усвідомлення ними важливості набуття високого рівня компетентності; створення авторської концепції та моделі формування компетентного майбутнього вчителя; розробки сучасного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням вітчизняного та європейського досвіду.

Розроблено методологію дослідження, інноваційні методи, засоби, методику, що впроваджено дослідниками у ході виконання роботи; обґрунтовано їх новизну. Визначено методичні засади формування професійної компетентності майбутніх педагогів шляхом запровадження навчально-методичного забезпечення, розробки інноваційних методик та технологій. У процесі дослідження створено новітнє навчально-методичне забезпечення з формування професійної компетентності майбутніх педагогів, що містить навчальні програми, робочі програми, спецкурси, зокрема зі спецкурсу «Андрагогіка з основами акмеології». Крім того, розроблено методичні рекомендації, інструктивно-методичні матеріали до семінарських і практичних занять з педагогічних дисциплін для бакалаврів та магістрів, методичні матеріали до самостійної роботи студентів, відеоматеріали, засоби діагностики рівня компетентності вчителя, які відрізняються спрямованістю на неперервну освіту, на особистісне та професійне зростання майбутнього педагога. Отже, розроблено методичний інструментарій у контексті компетентнісного підходу в умовах євроінтеграційних процесів з метою формування професійної компетентності на основі використання потенціалу соціально-гуманітарних, фахових, психолого-педагогічних дисциплін; комплексного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням вітчизняного та європейського досвіду.

Особливості структури та складових проведення дослідження. Виокремлено етапи наукового дослідження: *концептуально-теоретичний* (обґрунтовано актуальність проблеми, визначено напрями, об'єкт, предмет, мету й завдання наукового пошуку; розроблено концепцію дослідження; проаналізовано стан вивченості проблеми в педагогічній теорії і практиці, систематизовано провідні наукові підходи до її розв'язання); *аналітико-пошуковий* (розроблено програму експериментальної роботи; визначено сутнісні характеристики професійної компетентності педагогів, майбутніх учителів; здійснено аналіз змісту фахових та педагогічних дисциплін, обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів у процесі вивчення фахових та педагогічних дисциплін); *експериментальний* (упроваджено програму експериментальної роботи, здійснено моніторинг професійної компетентності майбутніх учителів, педагогів; організовано педагогічний експеримент щодо виявлення ефективності реалізації компетентнісних засад у професійно-педагогічній освіті); *оцінно-узагальнюючий* (здійснено статистично-кількісний аналіз основних показників і узагальнено результати експериментальної роботи, сформульовано висновки й розроблено рекомендації). Проведені дослідження підтвердили правомірність висунутих гіпотез, що дало змогу розробити компетентнісні моделі професійної підготовки майбутніх педагогів для різних галузей освіти; удосконалити терміносистему професійно-педагогічної компетентності; здійснити внесок у розробку теорії і практики професійної освіти.

Таким чином, професійна компетентність майбутніх учителів в умовах європейської інтеграції являє собою інтегративне утворення, що включає цільовий, ціннісно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний та результативний компоненти. Компетентнісні моделі поєднують різні педагогічні спеціалізації, методики їх впровадження в професійну освіту, зокрема включають методику та технологію підготовки учителів початкової освіти, математичної, музичної освіти, фізичного виховання, освіти дорослих.

4. Компетентнісні стратегії у сфері професійної підготовки майбутнього педагога Теоретичне значення дослідження, обґрунтування цінності результатів для світової та вітчизняної науки і для продовження фундаментальних та прикладних досліджень.

1) Здійснено фундаментальне дослідження у сфері професійної підготовки майбутнього педагога на компетентнісних засадах: на методологічному, теоретичному та методичному рівнях досліджено проблему контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності, виявлено детермінанти її розгляду на міжнародному, національному, інституційному, особистісному рівнях; вивчено проблему неперервної професійної підготовки вчителів біології до профільного навчання учнів; розглянуто процес підготовки майбутніх учителів іноземної мови до практикоорієнтованого навчання

старшокласників з особливими освітніми потребами; проаналізовано проблему професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника в середовищі науково-педагогічної школи. Обґрунтовано концептуальні положення формування професійної компетентності майбутніх учителів, зокрема учителів музики в процесі фахової підготовки в педагогічному коледжі, а також структурний науково-теоретичний аналіз професійної компетентності вчителя.

2) Розроблено та представлено концептуально-теоретичну модель дослідження проблеми контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності. Схарактеризовано модель і структуру спеціалізованої профільно зорієнтованої компетентності як складової професійної компетентності вчителя біології, уточнено критерії, показники, рівні її сформованості. Проаналізовано особливості підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до практикоорієнтованого навчання старшокласників з особливими освітніми потребами, її концепцію та модель, спроектовано відповідну структуру інклюзивної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови, запропоновано критерії оцінювання, показники та рівні її сформованості. Розроблено концептуальну модель формування професійної компетентності майбутніх учителів музики, що відображає цілісний процес фахової підготовки. Спроектовано модель професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника в середовищі науково-педагогічної школи.

3) Практичне значення проведених досліджень полягає у: створенні методичної системи контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності та підготовки вчителя біології до профільного навчання учнів як єдності таких складників: теоретико-методичне забезпечення, організаційно-педагогічні інструменти (форми, методи, засоби навчання), підготовки майбутніх учителів іноземної мови до практикоорієнтованого навчання старшокласників з особливими освітніми потребами; розробці технології реалізації та формування компетентного педагога як складне динамічне утворення системного типу, що ґрунтується на теоретико-методичних засадах і містить методичне забезпечення (навчально-методичне забезпечення: освітньо-професійна програми, навчальні й робочі програми, силабуси, інструктивно-методичні матеріали, посібники, кейси, зокрема, професійно орієнтовані ситуації); організаційно-педагогічні інструменти (форми, методи); технологію та методику реалізації провідних концептуальних ідей дослідження.

4) Доведено цінність результатів для продовження перспективних фундаментальних та прикладних досліджень у сфері вивчення компетентнісних засад педагогічної підготовки, що передбачає подальшу розробку проблеми неперервної контекстної підготовки майбутніх бакалаврів, магістрів до професійної самоорганізації; підвищення кваліфікації викладачів та управлінського персоналу щодо вдосконалення у них компетентності самоорганізації; порівняльний аналіз зарубіжних і вітчизняних практик підготовки викладачів вищої школи. Перспективними вбачаємо розробку теоретико-методичних засад реалізації дуальної освіти вчителів; підготовку педагога до викладання інтегрованих курсів у профільній школі; підвищення ролі неформальної та інформальної освіти у формуванні професійної компетентності вчителя. Актуальною залишається проблема порівняльного аналізу зарубіжних і вітчизняних практик підготовки вчителів різних освітніх галузей; розроблення дидактичного, науково-методичного, інформаційного супроводу процесу підготовки вчителів у мовах дистанційного та змішаного навчання (Вознюк, Дубасенюк 2021, 83-85; Дубасенюк 2020, 131-137; Вознюк, Дубасенюк 2021, 211-222).

5. Теоретичні та практико орієнтовані результати досліджень

для підготовки фахівців у системі освіти, зокрема вищої кваліфікації. Здійснено значний внесок у розробку теорії та практики проблеми формування професійної компетентності майбутнього вчителя різних освітніх галузей в умовах європейської інтеграції. *Н.Г. Сидорчук* продовжує організовувати науково-дослідну роботу аспірантів з проблеми «Компетентнісні засади освітньо-виховного процесу в умовах ціложиттєвого навчання» з відповідним науково-методичним супроводом, виданням науково-методичного збірника, а також участю у міжнародних та всеукраїнських конференціях, семінарах (Дубасенюк, Сидорчук 2020, 306-313). *Н.М. Мирончук* обґрунтовано теоретичні засади (концепція та модель, змістово-компонентну структуру, критерії, показники та рівні сформованості компетентності самоорганізації майбутніх викладачів вищої школи у професійній діяльності); розроблено методичні засади (методичну систему, методику формування в майбутніх викладачів вищої школи компетентності самоорганізації, відповідне навчально-методичне забезпечення) контекстної підготовки майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності (Мирончук 2021, 282-289).

Р.К. Романюк досліджено проблему неперервної професійної підготовки (концепцію та модель) учителів біології до профільного навчання учнів на філософському, загальнонауковому і конкретнонауковому рівнях методології. Визначено сутність, критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості спеціалізованої профільно зорієнтованої компетентності як складової професійної компетентності вчителів біології профільної школи. Спроектовано методичну систему неперервної підготовки вчителів біології до профільного навчання старшокласників, обґрунтовано її зміст, форми, методи та технології реалізації, створено навчально-методичне забезпечення. Експериментально підтверджено ефективність моделі неперервної професійної підготовки вчителів біології до профільного навчання учнів (Романюк 2021). *Н.С. Щербою* обґрунтовано та систематизовано методологічні засади підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до практико зорієнтованого навчання старшокласників з особливими освітніми потребами. Схарактеризовано теоретичні основи (проаналізовано термінологічний

апарат дослідження, розроблено концепцію дослідження та експериментально перевірено модель відповідної підготовки), проаналізовано зарубіжний досвід у визначеному напрямі. Розроблено технологію підготовки майбутніх учителів іноземної мови до практико-орієнтованого навчання старшокласників з особливими освітніми потребами, результатом якої є сформована інклюзивна компетентність (Щерба 2021). *М.О.Мороз* обґрунтовано теоретичні засади і провідні наукові підходи до проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі. З'ясовано сутність базових понять, здійснено порівняльний аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду з проблеми дослідження. Спроектовано систему критеріїв і показників оцінювання рівня досліджуваної компетентності майбутніх учителів музики. Експериментально перевірено авторську концептуальну модель та педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музики у визначеному напрямі. Розроблено відповідну методику та навчально-методичне забезпечення (Мороз 2019, 215-221).

Н.П. Бірук проаналізовано стан проблеми та наукові підходи до професійно-творчого розвитку педагога-дослідника у педагогічній теорії та практиці, уточнено сутність базових понять дослідження. Визначено структуру, критерії та рівні науково-дослідницької компетентності педагога-дослідника. Досліджено сутність феномену «науково-педагогічна школа». Теоретично обґрунтовано модель професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника в середовищі науково-педагогічної школи. Удосконалено зміст, форми та методи професійно-творчого розвитку педагога-дослідника, розроблено й експериментально перевірено технологію її реалізації, що засвідчило підвищення якісного рівня професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника та науково-дослідницької компетентності (Бірук 2000). *А.М. Лайчук* у своєму дослідженні на основі теоретичних методів вивчення інформаційних джерел, узагальнення і систематизації емпіричного досвіду, цілісного наукового аналізу особливостей професійної діяльності та професійно важливих якостей здійснив наукове обґрунтування (розробку моделі готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів, відповідних педагогічних умов) та практичне розв'язання проблеми підготовки майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл (упровадження форм, методів, навчально-методичного забезпечення) (Лайчук 2019). *Г.В. Марченко* розглядає особливості впровадження медіаосвіти в Польщі. Здійснила термінологічний аналіз сутності категорії «медіаграмотність». Проаналізувала сутність критичного мислення як необхідний складник медіаосвіти майбутнього вчителя початкових класів в контексті сучасних інноваційних процесів (Марченко 2021).

Результати досліджень було реалізовано *В.А. Ковальчук* на курсах підвищення кваліфікації вчителів спеціальності «Педагог-організатор», «Керівник гуртків, секцій, студій закладів середньої освіти». У рамках стажування вчителів упроваджуються у практику наукові ідеї дослідників у процесі проведення лекцій, практикумів, семінарів; виконуються науково-дослідницькі проєкти, анкетування, обмін досвідом тощо, що сприяє підвищенню професійної компетентності. Проведені дослідження та практична дослідна діяльність засвідчили зростання рівня професійної компетентності майбутніх учителів та педагогічних працівників різних освітніх галузей.

Висновки

З'ясовано можливості інноваційних компетентнісних стратегій у професійній підготовці вчителя. Здійснено моделювання окресленого процесу засобами практико-орієнтованих методів і технологій; розкрито змістову структуру професійної компетентності у вищій школі. Обґрунтовано результати аналізу ефективності компетентнісних моделей шляхом упровадження розроблених методик. Проведене дослідження щодо інноваційних стратегій у ЗВО не претендує на повноту розкриття визначеної проблеми. Залишаються недостатньо дослідженими питання інноваційних стратегій у контексті сучасних методологічних підходів; науково-методичний супровід окресленого процесу. Перспективи подальших досліджень проблеми вбачаємо у необхідності подальшого компаративного аналізу світового і вітчизняного досвіду щодо застосування інноваційних технологій в умовах освітніх змін; в розробці та впровадженні сучасних інноваційних технологій у процес викладання педагогічних дисциплін.

Наукові джерела

- Бірук, Н.П. 2020. «Зарубіжний досвід організації та діяльності наукових шкіл (на прикладі Польщі та Білорусі)» *Українська полоністика*. 18: 128–136.
- Бордовская Н. В. 2001. *Педагогика*. СПб.: Питер.
- Вознюк, О.В., Дубасенюк, О.А. 2021. "Modern requirements for building an effective system of higher professional education (Сучасні вимоги до побудови ефективної системи вищої професійної освіти)". *Актуальні проблеми вищої професійної освіти: збірник наукових праць / за загальною редакцією Л.В. Барановської*. К.: НАУ: 83-85.
- Гончаренко, С. У. 1997. *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
- Гришкін, В.О. 2015. *Соціалізація економіки України: теорія, методологія перспективи* Дніпропетровськ: Пороги.
- Дергачова, К. 2004. "Концепція сталого розвитку у науково-практичному вимірі." *Політичний менеджмент*. 4: 118-125.
- Дубасенюк, О.А. 2020. "Наукові передумови міжнародної україно-польської співпраці у сфері педагогічної освіти." *Нові технології навчання: збірник наукових праць*. 94: 131-137.

- Дубасенюк, О.А. 2015. *Професійна педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія*. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка.
- Дубасенюк, О.А., Сидорчук, Н. Г. 2020. "Акмеологічне зростання дослідницької компетентності викладачів університету у сфері педагогічної освіти". *Нові технології навчання: збірник наукових праць*. 94: 306-313.
- Дубасенюк, О. А., Вознюк, О. В. 2021. "Формування комунікативної компетентності учителів початкової школи засобами інтерактивних технологій". *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць*. 60: 211-222.
- Енциклопедія освіти*. 2008. / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер.
- Кузьмина, Н. В. 2008. *Законы развития фундаментального образования в регионе : программа*. Ковров : КГТА.
- Лайчук, А.М. 2019. "Педагогічне проектування моральних якостей учнів тренером-викладачем". *Нові технології навчання: збірник праць*. 92: 177-181.
- Марченко, Г. В. 2021. "Термінологічний аналіз сутності категорії "медіа грамотність". *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 80: 28–33
- Мирончук, Н. М. 2021. "Професійно орієнтовані технології формування риторичної компетентності майбутніх учителів початкової школи". *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць*. 60: 282-289.
- Мороз, М. 2019. "Ціннісно-особистісний критерій професійної компетентності майбутніх учителів музики як об'єкт педагогічного дослідження". *Нові технології навчання: збірник наукових праць*. 92: 215-221.
- Онуфрік, І.П. 2009. "Економічне зростання, сталий розвиток та українські реалії". *Вісник Національного лісотехнічного університету України*. 19: 180-186
- Пінчук, В. М. 1998. "Інноваційні процеси – підґрунтя проектування нових освітніх технологій". *Освіта і управління*. 2 (3): 89.
- Романюк, Р.К. 2021. *Підготовка вчителя біології профільної школи: теорія і практика*. Житомир: Вид. ООО Євенок.
- Серця, віддані педагогіці. *Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя Житомирського державного університету імені Івана Франка)*. 2019. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Сисоєва, С. О. 1999. "Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя до педагогічної творчості". *Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект*. К.: Знання.
- Сластєнін, В. А. 1997. *Педагогика: инновационная деятельность*. М. : ИЧП "Изд-во Магистр".
- Сластєнін, В. А. 2000. "Учитель в инновационных образовательных процессах." *Известия РАО*. 3: 73-79.
- Слободчиков, В. И. 2003. *Проблемы научного обеспечения инновационной деятельности в образовании (концептуальные основания)*. Киров: Наука.
- Слободчиков, В. И. 2003. "Проблемы становления и развития инновационного." *Инновации в образовании*. 2: 4-18.
- Сталий розвиток: проблеми та перспективи / за ред. О.А. Дубасенюк. 2013. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Шубравська, О.В. 2005. "Сталий економічний розвиток: поняття і напрям." *Економіка України*. 1: 36-42.
- Шубравська, О.В. 2002. *Сталий розвиток агропродовольчої системи*. К. : Ін-т економіки НАН України.
- Щерба, Н. С. 2021. "Структура компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в навчанні учнів з особливими освітніми потребами". *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*. 5: 63-69.

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Дубасенюк О.А.

Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

Анотація. У дослідженні обґрунтовано теоретичні і методичні засади інноваційної професійно-педагогічної освіти. Доведено, що модернізація системи вищої освіти в Україні характеризується поєднанням вітчизняних традицій з новими ідеями, пов'язаними із входженням України у європейський та світовий освітній простір. Представлено інноваційний проєкт «Сталий розвиток як інтеграційний чинник наукових пошуків в Україні». у межах міжнародного польсько-українського проєкту "Науковий дебют 2011-2015 – "Сталий розвиток". Розкрито теоретичні засади концепції сталого розвитку, проаналізовано духовне та творче зростання особистості як чинника сталого розвитку суспільства. Окреслено соціально-економічні, інформаційні, екологічні та валеологічні проблеми сталого розвитку. Показано особливості інноваційного процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції. Виділено такі аспекти: розробка варіативних компетентнісних моделей і компетентнісних стратегій професійного розвитку та підготовки педагогів. Здійснено тривале експериментальне дослідження,

підтверджено ефективність його теоретичних і практико зорієнтованих інноваційних результатів у сфері професійно-педагогічної освіти.

Ключові слова: інновації, інноваційні технології, інноваційні стратегії, професійно-педагогічна освіта, сталий розвиток, професійна компетентність, компетентнісні моделі.

Abstract. The study substantiates the theoretical and methodological principles of innovative vocational education. It is proved that the modernization of the higher education system in Ukraine is characterized by a combination of national traditions with new ideas related to Ukraine's entry into the European and world educational space. The innovative project "Sustainable development as an integration factor of scientific research in Ukraine" is presented. within the framework of the international Polish-Ukrainian project "Scientific Debut 2011-2015 -Sustainable Development". Theoretical principles of the concept of sustainable development are revealed, spiritual and creative growth of personality as a factor of sustainable development of society is analyzed. The peculiarities of the innovative process of formation of professional competence in the prospective teacher in the context of European integration are shown. The following aspects are highlighted: the development of variable competency models and competency strategies for professional development and teacher training. A long experimental study has been carried out, the effectiveness of its theoretical and practice-oriented results in the system of vocational education has been confirmed.

Keywords: innovations, innovative technologies, innovative strategies, professional and pedagogical education, sustainable development, professional competence, competence models.

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ: СВІТОВИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Колективна монографія

INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES: WORLD AND DOMESTIC EXPERIENCE OF US IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION

Collective Monograph

Підписано до друку . Формат 60x84/16

Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 42.75. Обл.-вид. арк. 42.

Наклад 100 прим. Замовлення № 5634.

Віддруковано ТОВ «Білоцерківдрук»,
м. Біла Церква, бульвар Олександрійський, 22.